

RĪDZINIEKI

Pēdējo gadu sarežģītās migrācijas dinamikas dēļ ir grūti pateikt, cik rīdzinieku patiešām dzimuši Rīgā un cik ieceļojuši. Intervijas atklāja, ka piedzimšana Rīga nebūt netiek uzskatīta par būtiskāko faktoru, kas padara kādu par „īstu rīdzinieku”, bet drīzāk dzīvošana Rīgā un sajūta, ka tu tai esi piederīgs – ejot pa ielām, atpazīsti cilvēkus, nepārtraukti satiec kādu paziņu. Ksenija (18) par „īstiem rīdziniekiem” uzskata cilvēkus, kuri pastāvīgi atrodas Rīgā un interesējas par Rīgas notikumiem, tajos iesaistās. Aptaujāto krievvalodīgu vidū kā definējošs faktors uzsvērts arī „Rīgas patriotisms” un rūpes par savu pilsētu. Sergejs (42): „*Īsts rīdzinieks mīl savu pilsētu un cenšas darīt kaut ko, lai savā iemīļotajā pilsētā būtu labi un patīkami dzīvot.*” Konstantīns (21): „*Es uzskatu sevi par rīdzinieku, jo pirms 21 gada es piedzimu Rīgā, un kopš tā laika neesmu dzīvojis nevienā citā pilsētā. Es lepojos ar to, un mīlu Rīgu.*” Maksims (36), savukārt, „īstu rīdzinieku” saista ar latviešu mākslas darbiniekiem, nosaucot vārdā Viju Artmani, Raimonu Paulu un diriģentus brāļus Kokarus. No citām Latvijas daļām iebrāukušajiem sajūta Rīga bieži vien ir tāda kā Mārtiņam Sirmajam (pavārs, raidījuma „Sirmā ēdienkarte” vadītājs), kas uz Rīgu pārvācies desmitajā klasē – Rīgā viņi dzīvo, bet mājas tomēr ir tur, kur viņi izauguši. Mārtiņš uzskata, ka tie rīdzinieki, kas ir no laukiem, bieži vien aktīvi darbojas, lai pārradītu Rīgu: „*Lauku cilvēki ir tie, kas vienmēr Rīgā kaut ko maina, tie darītāji un domātāji, jo viņi ienāk svaigi iekšā un katrs saprot, kā grib to Rīgu. Viņi identificējas ar vietu, no kurienes atnākuši, bet pārakmeņojas un paliek par rīdziniekiem.*” Rīdzinieki kā urbāna centra pārstāvji tiek uztverti kā individuālāki un uz sevi vērstāki nekā ārpus Rīgas dzīvojošie. No malas raugoties, rīdzinieki šķiet noslēgti un neieinteresēti citu cilvēku dzīvē, tādi, kas „neskatās acīs”. Šo sajūtu apraksta Mārtiņš Sirmis: „*Kad es ievācos Rīgā un centrālajā stacijā vēl bija daudz gučuļu un čigānu, kādiem pārgrieztiem ģimļiem rīdzinieki gāja viņiem garām, pilnīgi pārbijušies. Laukos vērtē vairāk pēc tā, kāds tu esi cilvēks.*” Tajā pašā laikā, kā atzīmē Alla Petropavlovska (žurnāliste, žurnāla „Lūbļū” galvenā redaktore), var arī uzskatīt, ka „īsti rīdzinieki” atšķiras no pārējiem Latvijas iedzīvotājiem, jo ir atvērtāki gan temperamenta, gan viedokļu ziņā. Viņa piebilst, ka „*nevienā citā vietā Latvijā nav tik samiksēti iedzīvotāji. Cilvēki ir ļoti dažādi. Nav runa par valodu, bet par apziņu, tradīcijām.*” Iedzīvotāju sajaukums parādās arī ārzemnieku asociācijās ar Rīgu (Taiss Klaubergs, vācu jurists, kam pieder savs uzņēmums Rīgā).

Runājot par pazīmēm, kas raksturo rīdziniekus, Irina (43) min aizņemtību: „*Rīdzinieks caurmērā ir aizņemts – daudz strādā, atpūtai paliek mazāk laika. Laimīgāki ir tie, kuriem ir kādā vasarnīca, kur var mazliet novirzīt domas. Pirmajā plānā tomēr ir darbs, un tas zināmā mērā kaitē arī ģimenei, jo maz laika cilvēki pavada kopa ar ģimenes locekļiem, kaut gan daudziem gribētos vairāk laika pavadīt ar savām ģimenēm.*” Jāsaka, ka oficiālā statistika parāda, ka nodarbinātie rīdzinieki nestrādā vairāk par citiem nodarbinātiem Latvijas iedzīvotājiem (vidēji 42,51 h nedēļā), turklāt mājas darbiem un ģimenes aprūpei viņi velta par trim stundām mazāk (12,7 h) nekā citi nodarbinātie Latvijā (15,51 h). Kopumā brīvā laika nodarbinātajiem rīdziniekiem ir gandrīz tikpat, cik citiem Latvijas iedzīvotājiem (vidējais rādītājs – 24,1 h nedēļā), jo mājas darbiem ietaupītās stundas tiek pavadītas ceļā un miegā.¹ Brīvo laiku, kā atklāja intervijas, rīdzinieki pavada patērējot dažādus produktus un pakalpojumus, bet arī – lai dotos ārā no Rīgas nedēļas nogalē, izbraucot uz ārzemēm vai laukiem/vasarnīcu. Pastāv uzskats,

¹ http://old.csb.gov.lv/lteksts.cfm?tem_kods=dz_lim&datums=%7Bts%20%2005-02-23%2013%3A00%3A00%7D (skatīts 2.01.2007)

ka Rīgas centru brīvdienās, jo īpaši klusā centra rajonā, nav ko apmeklēt, jo tur nav ko darīt.

ATŠĶIRĪBAS STARP LATVIEŠIEM UN KRIEVIEM RĪGAS UZTVERĒ

Runājot par abām galvenajām Latvijas (un Rīgas) kopienām – krievvalodīgajiem un latviski runājošiem, vienmēr pastāv risks, ka teiktais tiks interpretēts politiski, tādēļ reti kurš pētījums reāli pievēršas šai tēmai. Šī pētījuma ietvaros, balstoties uz intervijām, kā arī mediju ziņojumu, iespējams iezīmēt dažādas tendences, kas atspoguļo atšķirības tajā, kā Rīgu uztver krievu un latviešu rīdzinieki. Varētu teikt, ka krievvalodīgajiem rīdziniekiem attiecības ar Rīgu ir mazāk sarežģītas nekā latviešiem, kas bieži vien nav Rīgā dzimuši un vēsturiski saistījuši Rīgu ar „ārzemnieku, ne-latviešu” citadeli. Vairāki projekta ietvaros aptaujātie krievvalodīgi iedzīvotāji kā galveno „īstu rīdzinieku” definējošo faktoru minēja mīlestību pret Rīgu, kam būtu jāizpaužas arī darbībā (vides uzkopšanā un uzturēšanā), turpretim latvieši nereti sapņo par aizbraukšanu no Rīgas un apmešanos mazāk urbānā vidē. Teju visi aptaujātie krievvalodīgie uzsvēra, ka viņus par īstiem rīdziniekiem padara tas, ka viņi negrasās braukt prom. Tā Ksenija (18) pēc garāka sevi neapmierinošo Rīgas faktoru uzskaites piebilst: „*Es esmu patriote, diemžēl nekur nebraukšu.*” Tā kā krievvalodīgajiem Latvijas iedzīvotājiem identificēšanās ar valsti ir sarežģītāka nekā latviešiem, Rīga bieži vien ir tā vieta, kas veido viņu identitāti. Alla Petropavlovska atklāj, ka viņai Rīga esot vienīgā identifikācijas iespēja, jo kā ne latvietei, ne krievietei, viņai nav citas „cietās identitātes”, tādēļ „rīdziniece” ir ļoti piemērota, jo ne Latvijas laukos, ne Krievijā viņa nejūtas piederīga: „*Rīga ir vieta, kur jūtos kā mājās.*” Sajūta, ka neesi piederīgs arī Krievijā, tika uzsvērtā arī fokusgrupā, kas notika krievu valodā.

Dažādi pētījumi jau pieskārušies lielajām atšķirībām krievvalodīgo un latviski runājošo pieredzēs, jo īpaši dzīvojot dažādās mediju telpās. Būtiskākais klupšanas akmens, tāpat kā Latvijas un Krievijas attiecībās, parasti tiek saistīts ar vēstures faktu interpretāciju. Tas atspoguļojas arī priekšstatos par Rīgu. Krievvalodīgajiem rīdziniekiem labie laiki saistās ar padomju laiku spožo Rīgu, kas atradusies kustībā un attīstībā (iespējams, septiņdesmitie gadi vai astoņdesmito gadu sākumā), kamēr latviešiem, kā atzīmēja Alise Tīfentāle (rakstniece, žurnāla „Foto kvartāls” galvenā redaktore), tā ir trīsdesmito gadu elitārā Rīga ar „augstāko sabiedrību”, operas apmeklējumiem un attiecīgiem produktiem, kas, viņasprāt, izskaidro Stendera ziepju fabrikas un Emīla Gustava šokolādes popularitāti: „*Rīgas tēls balstīts uz Latvijas laika tradīcijām, smalkas balles. Daudziem tas ir ideāls. Elitāra, buržuāziska, mietpilniska.*” Ņemot vērā vēsturiskos apmešanās faktorus, var sacīt, ka pēc etniskā dalījuma atšķiras arī telpiskā domāšana. Mikrorajona kultūra, piemēram, no Rīgas centra un veco rajonu kultūras atšķiras ar to, ka krievvalodīgie iedzīvotāji ir vairāk apmierināti ar dzīvi šāda tipa rajonā nekā latvieši. Tas izpaužas arī izvēlētajās izklaides vietās – savā rajonā un Jūrmalā vai Bolderājā pie jūras. Larisa (35): „*Latviskie runājošie iedzīvotāji vairāk uztver Rīgas centru, vecas ēkas. Manas draudzenes ir latvietes, viņām patīk tusēties vecpilsētā. Krievvalodīgie – viņi kaut kur nomalēs, Jūrmalā.*”

Intervijas atklāja, ka lielāka daļa aptaujāto redz abas Rīgā dzīvojošās kopienas kā paralēlas struktūras, skaidrojot to ar kultūru un mentalitāti. Sergejs (42): „*Diemžēl, cik es atceros, tā ir bijis vienmēr. Gan Latvija, gan Rīga diemžēl ir sadalītas divās kopienās: krievvalodīgie un latviski runājošie. Un tie dzīvo kā divi norobežoti klani. Pašsaprotams, ka to ceļi krustojas, tie konfliktē. Tomēr mentalitāšu atšķirības ir*

redzamas ikdienā.” Irina (43): „Es domāju, protams, ka atšķiras, jo ir atšķirīga mentalitāte. Pēc manam domām, latvieši tomēr ir melanholiskāki, līdzsvarotāki, ne īsti „piebremzēti”, bet... Krievi ir ašāki, asāk reaģē uz kādam parādībām, emocionālāki, atklātāki. Nacionālās rakstura īpašības ietekmē gan uzvedību, gan dzīves veidu”. Līdzīgus uzskatus pauda arī aptaujātie radošie eksperti.

Jāatzīmē, ka gados jaunākie krievi, kaut arī nenoliedz atšķirīgās kultūras iezīmes, redz krievu un latviešu dzīves vairāk pārklājamies. Ksenija (18): „Krievi tāpat var piedalīties visos latviešu pasākumos, mierīgi runā latviski, strādā kopā ar latviešiem, tiesības ir vienādas.” Viņa arī vēlas, lai pēc desmit gadiem prezidents neatkarības dienas runā norādītu arī uz krieviem, nevis tikai latviešiem. Krievvalodīgo rīdzinieku marginālītātes sajūtu uzsver arī Konstantīns (21): „Krieviem ir sava kultūra un intereses, latviešiem tās ir citādas. Kaut gan tās bieži pārklājas. Var teikt, ka latviešiem ir sava kultūra, jo tiem ir savi teātri, sava muzikālā gaume, ir pat klubi, kur atpūšas lielākoties latviski runājoša jaunatne. Arī krieviem ir tas pats. To mazliet iespaido arī politiskā attieksme. Mēs nerunāsim par politiku, bet krievi jūtas pie mums vairāk apvainoti.” Alla Petropavlovska uzskata, ka tagad aizvien ierastāka situācija, ka krievvalodīgie Latvijas iedzīvotāji ir labāk informēti par to, kas notiek otrā kopienā, nekā latvieši. Viņa atceras gadījumu, kad kādā projektā latviešu sieviete, kas dzīvoja laukos, priecājās, ka pie viņas bērni beidzot redzēs „dzīvus krievus”. Alla Petropavlovska piebilst: „Vajag integrēt latviešus, jo krievi, gribi vai negribi, zina latviešus. Poliitiķi, ierēdņi, zinātnieki – viņi skan, presē ir viedokļi. Latviešu medijos krievu vispār nav, ir tikai masa – krievi.”

Tieši saistībā ar kultūras un izklaides informāciju krievvalodīgie Rīgas iedzīvotāji jūtas mazāk informēti. Visbiežāk tiek izmantoti interneta resursi, pažiņu padomi un avīze „5 minūtes”. Arī mediju analīze atklāja, ka, piemēram, par notikumiem Andrejsalā krievu prese rakstījusi daudz mazāk nekā latviešu. Alla Petropavloska to skaidro ar krievu mediju neelastību un kadru trūkumu: „Krievu žurnālistu vide kā subkultūra ir šaura un kontakti arī šauri. Vajag rakstīt un aicināt! Un krievi arī zinās. Es lasu latviešu avīzes, jo ne tikai interesē latviešu-krievu pozīcijas, bet tajās arī informācijas ir vairāk un plašāka.” Tas, ka Latvijas krieviem ir maz pazīstamu Latvijas krievu personību, ko varētu uzskatīt par publiskiem viedokļu veidotājiem, apstiprinājās arī, runājot ar pārējiem informantiem un krievvalodīgas fokusgrupas dalībniekiem. Tika pieminēti Raimonds Pauls, Vija Artmane, Nils Ušakovs, Tatjana Ždanoka, Marija Naumova, bet izteiktas šaubas, vai šos cilvēkus visi pazītu.

RĪGA - KOSMOPOLĪTISKA VAI PROVINCĪĀLA? SKATS NO MALAS

Lielākā daļa aptaujāto ārzemnieku piekrita, ka Rīga var tikt uzskatīta par metropoli, bet domas dalījās par to, vai tā ir kosmopolītiska pilsēta. Toms Cakuls, Kanādas latvietis, kurš aizvadīto vasaru pavadījis Latvijā un aktīvi piedalījies Rīgas kultūras dzīvē: ”Rīga man tomēr šķiet diezgan kosmopolītiska tāpēc, ka pastāv tas sajaukums ar latviešiem un krieviem, piemēram, arī tas, ka pilsoniskie līderi un institūcijas šķiet saņēmušas krietnu devu ārzemju ietekmes.” Taiss Klaubergs, savukārt, uzskata, ka, neskatoties uz neapšaubāmo trīs Baltijas valstu centrālās pilsētas statusu, Rīga ir provinciāla tieši tādēļ, ka tajā nepastāv aktīva ārzemnieku vide: „Man gan Rīga šķiet ļoti provinciāla tāpēc, ka šeit ir tik maz ārzemnieku (man šķiet tikai kādi 1000), un vietējie nekur neiet, un, ja iet, tad tie ir tādi vietējie, kas ir atgriezušies kaut kur no ārzemēm.” Tieši attiecības un komunikācija ar vietējiem (gan krieviem, gan latviešiem) ir viena no galvenajām tēmām, kurai pieskaras visi aptaujātie Rīgā dzīvojošie ārzemnieki. Šervins Dāss,

amerikānis, kas ārpus ASV dzīvo jau septiņus gadus, no kuriem Rīgā pavadījis divus: *“Es nepazīstu tipiskus latviešu. Visi, kurus pazīstu, interesējas par ko vairāk kā tikai Latviju, studējuši ārzemēs vai arī ir ļoti sociāli atvērti. Tipisks latvietis tāds nav. Krievus es vispār nepazīstu, kaut Latvijā dzīvoju jau divus gadus.”* Taiss Klaubergs: *„Man Latvija šķiet kā Vācija piecdesmitajos gados. Tas ir tikai dabiski. Pārmaiņas taču notika tikai pirms 15 gadiem. Tādas vietas kā “Istaba”, kaut kas tāds vispār nepastāvēja pirms desmit gadiem.”* Rīga (tās centrs) tiek aprakstīta kā monolīta pilsēta, bez dažādības. Šervins Dāss: *“Man Rīgā pietrūkst neighbourhoods kā Parīzē, Londonā, arī Losandželosā un Sanfrancisko, kur katrā no rajoniem ir sava atmosfēra. Te var iet uz Vecrīgu vai Teātra būru, tā sajūta ir viena un tā pati. Es saprotu, ka iespējas Rīgā ir ierobežotas, bet tas man pietrūkst. Arī – te ir tik daudz būru un restorānu, bet lielākā daļa no tiem nav īpaši labi.”*

Intervijās tika minēts, ka Rīgā ārkārtīgi grūti iepazīties ar cilvēkiem. Pīters Folkins, Kanādas iedzīvotājs, ieguldījumu izpētes speciālists, kas pusotru gadu dzīvo Latvijā: *“Pietrūkst vietas, kur pirmo reizi iepazīties ar kādu cilvēku, uzturēt interesantu sarunu. Deviņās no desmit reizēm te interesanta saruna ir tikai ar tiem, kurus jau pazīsti.”* Viņš min, ka varbūt vainīga valodas barjera, bet Taiss Klaubergs, kas prot latviešu valodu piebilst, ka tik un tā viņš paliek ārpus rīdzinieku privātajiem tīkliem – reti kurš latvietis mājās rīko ballītes, ko viņš skaidro ar to, ka daudziem nav pienācīgu telpu pasākumu rīkošanai, kā arī ar vispārējām cilvēku savstarpējām attiecībām. Taiss apraksta cilvēku attiecības Latvijā kā ļoti formālas. Viņš piebilst, ka ir tāda sajūta, ka visi šeit viens otru pazīst no bērnodārza laikiem un ar citiem iepazīties nevēlas. Alise Tīfentāle savā romānā „Rīgas siltums” aprakstījusi šādas „ekskluzīvas” cilvēku attiecības Rīgā, kas „balstās uz cilvēku loku, kas nav personīgi pazīstami, bet jebkuru darījumu kārtā caur pazīšanas, ieteikumiem, tur grūti ietikt iekšā, ja neesi studiju gados iekļuvis tādā pulciņā”. Alla Petropavlovska problēmas komunikācijā, par kurām sūdzas iebraucēji un arī vietējie, saista ar pārmaiņas laika depresiju un uzskata, ka ir uztvērusi, ka jaunā paaudze esot citādāka. Alla Petropavlovska: *„Mēs visi dzīvojam savos dzīvokļos un darbā, ne tā kā Parīzē, Barselonā – tur dzīvo pilsētā. Iet uz kafejnīcu padzert kafiju, vakaros dodas ielās. Mēs ne, mums kopējā vide – depresīva. Pilsēta ir drūma. Vasarā visi uz ielām, rudenī, ziemā visi sēž mājās – tumšs, nekādu rotājumu. Pilsēta nerada priekšstatu, ka ir svētku pilsēta, nerada optimistisku iespaidu, tā ir noplukusi. Gribi – dzīvo, negribi – nedzīvo, nav tādas auras, pilsēta neaicina. Katrā ielā – melnie caurumi. Ja arī izremontēta, paej divus soļus tālāk un sākas kā geto... Absolūta šizofrēnija.”* Alise Tīfentāle īpatnējo gaumju sajaukumu, kas pastāv Rīgā saista ar zināmu nenobrieduma pazīmi: *„Tāda izradīšanās – rakstura nenobrieduma pazīme, nopirkšu to lielo mašīnu un tad... tā pa pusei slāviski, ne eiropiski.”* Izradīšanos kā Rīgu raksturojošu faktoru uztvēruši arī te dzīvojošie ārzemnieki. Taiss Klaubergs: *„Tiek būvēti tikai prestiža objekti, pie tam Rīgas centrā, nekas netiek būvēts ārpus tā.”* Tādejādi tiek ietekmēta arī telpiskā Rīgas izpratne.

TELPISKĀ RĪGĀ: RĪDZINIEKU MENTĀLĀ KARTE

Mārtiņš Sirmāis: *„Īsts rīdzinieks ir tāds, kas dzīvo Rīgā jau ilgāku laiku un nezina, kur ir Purvciems, nezina neko, ir strādīgs cilvēks, dzīvo savā dzīvoklī un dara savas lietas. Es pazīstu diezgan daudz tādu, kas no vienas trajektorijas uz otru, tādu, kas jau divās paaudzēs te dzīvo. Iet uz darbu, nāk mājās un skatās televizoru.”* Katrs rīdzinieks nenoliedzami ir ierobežots kādā noteiktā trajektorijā, tomēr bez darba un mājām pastāv arī citi pieturas punkti viņu mentālajā Rīgas kartē. Krievu un latviešu telpiskās zīmes

atšķiras. Krievi saistībā ar Rīgu min „mīlestības tiltiņu”, Bolderāju un jūru, pat Jūrmalu. Gandrīz visi intervētie runā par parkiem un centra (arī Vecrīgas, bet retāk) arhitektūru (jūgendstilu). Krasta „Lido” vairākkārt tiek minēts kā pozitīvs piemērs, tomēr nevis tā telpiskā risinājuma dēļ, bet tādēļ, ka aizpilda tukšumu rīdzinieku vēlmē pēc vietas, kur var pavadīt laiku ar ģimeni. Vairākkārt pieminēts arī Centrāltirgus un bailes, ka tas varētu aizvērties. Gan fokusa grupās, gan intervijās tika minēts, ka Rīgā nav kur aiziet ar bērniem un vispār nav vietu, kur „vienkārši pastaigāties”. Rīga kā ostas pilsēta pārsvarā tiek saistīta ar Daugavu, nevis jūru, pārsvarā netiek saskatīta ostas komerciālā kapacitāte, ja tā atrodas Rīgas centrā un tiek ieteikts to pārcelt tuvāk jūrai. Kā atzīmes telpiskajā kartē tiek pieminēti arī lielveikali un iepirkšanās tajos. Svarīgs faktors daudzu rīdzinieku mentālajā priekšstatā par Rīgu ir vēlmei pēc dabas, lai būtu zaļāks un tīrāks, parki būtu sakārtotāki, satiksme – regulētāka. Lielākā daļa informantu Rīgas centru vēlas saglabāt autentisku, t.i., negrib tajā redzēt tādas ēkas kā Hansabanka, kaut arī principā vairākiem aptaujātajiem pret debesskrāpjiem iebildumu nav.

CITAS PILSĒTAS UN RĪGA

Kā līdzīgas pilsētas tika minētas Londona (krievu un latviešu fokusa grupā), jo īpaši Canary Wharf Londonā, arī Stokholma, Kopenhāgena, Brēmene, Prāga, Viļņa, Tallina, Budapešta, Buenosaires (Toms Cakuls): *„Izklausīsies mazliet dīvaini, bet man Rīga asociējas ar Buenosairesu [Argentīnas galvaspilsēta], kas arī ir ļoti skaista un kam ir stipra vietējā identitāte, un kas ir mazliet atstatus no pārējās rietumu pasaules. Citās pilsētās nacionālajam raksturam nav tik lielas nozīmes. Tiem latviešu draugiem, ar ko es kopā pavadīju laiku, bija „vietēja” kultūras gaume, piemēram, viņi deva priekšroku latviešu nevis citu valstu kultūrai.”* Lielākā tiesa radošo ekspertu gribētu, lai Rīga līdzinātos Berlīnei vai arī pati sev. Krievvalodīgi gandrīz viennozīmīgi atbildēja, ka ideālā varētu būt līdzīga „pati sev”, bet varētu līdzināties arī Oslo un Prāgai (tai daļai vecpilsētā ar kalnu un baznīcu). Tas, ka Rīga varētu mainīties un palikt multikulturālāka, tika uztverts ar neticību (*ko tad tie turki te darīs?*), kā arī ne īpaši pozitīvi, jo tika saistīts ar pārmaiņām Rīgas vidē. Tā Maksims (36): *„Man negribas, lai Rīga būtu līdzīga Londonai, Dublinai. Kaut gan es pats esmu atbraucējs, es šeit dzīvoju 20 gadus, neatšķiros no latviešiem ne ar ādas krāsu, ne ar domām, ne ar ko. Es atbalstu šo kultūru, latviešu tautas šobrīd esošos likumus, tradīcijas, bet ja atbrauks kāds cits – bulgārs, rumānis, turks – viņš uzreiz uzspiedīs savu kultūru. Negribētos, lai Rīga, Latvija pazustu rietumu pasaules tendencēs. Ja imigrantu skaits būs 10 000, tad pēc desmit gadiem sanāks 100 000. Tas nozīme imigrantu pūļus.”*

IDEĀLĀ RĪGA: „RĪGA-MUZEJS” PRET „RĪGA-SVĒTKI” UN „RĪGA-BIZNESA CENTRS”

Runājot par ideālo Rīgu, pastāv spriedze starp divām koncepcijām: pirmā varētu tikt raksturota kā tīra, zaļa „pilsēta-muzejs”, otrā – kā burbuļojoša un kustīga „pilsēta-svētki” vai „pilsēta-biznesa centrs”. Sergejs (42) negrib, lai Rīga augtu: *„Tai ir jāpaliek savās robežās. Tā var paplašināties tikai uz jauno guļamrajonu rēķina. Pilsēta-muzejs nozīmē ne tikai jau esošos muzejus, bet jaunu muzeju veidošanos, tādu kā industriāls muzejs, kas bāzējas uz vecām rūpnīcām, piemēram, Russo-Balt, kas ražoja pirmos padomju automobiļus.”* Tajā pašā laikā Sergejs arī vēlētos, lai Rīga tiktu virzīta kā atpūtas un izlaides „pilsēta-svētki”. Konstantīns (21): *„Rīga – biznesa centrs, kur pašā centrā nav pussabrukušu ēku, lai būtu kā zaļš mauriņš bez netīriem plankumiem.”* Tiek uzsvērts, ka ikdienā Rīga nav svētki. Cilvēki ielās ir drūmi, ne tādi kā Eiropas dienvidu pilsētās, kur visi savstarpēji komunicē un visu laiku kaut kas notiek. Rīgas laika apstākļi un tumšās ziemas tiek bieži minētas par vienu no lielākajiem šķēršļiem Rīgas attīstībai

par „priecīgu pilsētu”. Alla Petropavlovska apraksta ideālo situāciju: „*Rīgas svētki – cilvēki iziet ielās, visi kopā, svētku sajūta, visi priecājas. Arī Jaungadā vairāk iet ielās. Kad jūti, ka simtiem, tūkstošiem cilvēku jūtas kā tu, baigi forši.*”

NĀKOTNES RĪGA UN RĪDZINIEKI

Tālāku nākotni modelēt gan fokusa grupās, gan intervijās nebija viegli. Nākotnes projekcijas pārsvarā saistījās ar pašreizējā mediju vidē pastāvošajiem priekšstatiem par Rīgas stāvokli – slikto satiksmi, bērnudārzu un bērnu izklaides vietu trūkumu utt. Kā viens no ekonomiskās aktivitātes pamatakmeņiem tika minēti tūristi un Rīga kā tūristu pilsēta, bet ko tūristiem rādīt, nav īsti skaidrs (izņemot jūgendstilu un muzejus). Daudzi no aptaujātajiem uzskata, ka Rīga pēc desmit, divdesmit gadiem daudz nebūs mainījies, un arī viņu dzīvē nekas daudz nemainīsies. Tie, kam ir bērni, savus nākotnes lēmumus, saista ar bērnu izvēli (kā, piemēram, Maksima (36) gadījumā, kurš brauks prom no Latvijas, ja tā būs labāk viņa meitai).

Aptaujātie ārzemnieki uzskata, ka ārzemnieku būs vairāk un saista to ar Eiropas Savienību. Pīters Folkins: „*Pēc desmit, divdesmit gadiem tādu cilvēku kā mēs būs vairāk. Priekš viena miljona pilsētas Rīgā ir par maz dažādības. ES dēļ būs vairāk cilvēku, bet dzīves kvalitātes ziņā Rīga vēl nebūs sasniegusi to līmeni, kas ir Vācijā.*” Alla Petropavlovska arī vēlas redzēt vairāk dažādības: „*Es gribētu, lai Rīga līdzinās Ņujorkai. Tā ir otrā vieta pēc Rīgas, kur jūtos kā mājās. Pat nezinu, kāpēc – cilvēki melni, balti, šķībām acīm, katram ir sava vieta, tas ir tik forši. Tas parāda kaut kādu cerību – ka tas iespējams. Tomēr baidos, ka varētu sākties tāda ksenofobija, ja Latvijā iebrauktu atšķirīgi cilvēki. Latviešiem un krieviem būtu iemesls apvienoties. Ja tuvākā perspektīvā neredzu neko labu, tad ilgtermiņā nekur neliksies, jo ES turpinās pastāvēt, un trešās pasaules valstīs dzīve neuzlabosies un cilvēki no tām brauks prom.*” Taiss Klaubergs nākotnes ārzemnieku izvēli par labu Rīgai pamato arī ar zināmām Latvijas priekšrocībām, salīdzinājumā ar citām ES valstīm: „*Es domāju, ka Latvijā noteikti ir jaukāk nekā Somijā. Laiks ir labāks, un darba tirgus ir tīrā paradīze, priekš vācieša vismaz. Es nekad vēl nebiju dzīvojis valstī, kur nav bezdarba.*” Viņš norāda arī uz tendenci, ka ES valstu pilsoņi pārvācas uz Latviju, jo viņu dzīvesbiedri ir latvieši: „*Mums ir bijis pāris vāciešu, kas pieteikušies darbā, jo ir precējušies ar latviešiem. Latvieši grib atgriezties, jo tā saikne ir ļoti stipra.*” Tā kā jau tagad Latvijā ārzemniekiem ir vieglāk komunicēt ar jaunākiem cilvēkiem, tad aptaujātie Rīgas ārzemnieki uzskata, ka pēc desmit, piecpadsmit gadiem tas būs vēl vieglāk. Notiks pārmaiņas arī rīdzinieku prioritātēs. Mārtiņš Sirmāis paredz, ka drīzumā notiks pāreja rīdzinieku patēriņā ieražās no kvantitātes, prestiža pirkšanu un masu produkcijas uz kvalitāti: „*Kādus divus trīs gadus birst pārmaiņas. Ir izaugusi jauna paaudze. Manai paaudzei dzimst bērni. Man un tev ir mājās veļas mašīna un dators, un mums viss ir, mēs sākam domāt, ko mēs ēdam. Mums sāk parādīties pirmās veselības problēmas, vecums tāds. Tagad sāk cilvēki domāt, ko viņi ēd. Pirms tam viss bija uzpūsts. Kāds uztaisa savu dizainu, nopērk pavāru par lētu naudu, kas šmorē to, kas īpašniekam patīk. Tagad cilvēki sāk kačāt pravus, nevis īpašnieks. Ja cilvēks tērē naudu, kas ir vairāk par piecīti vai desmitnieku, viņš sāk kačāt pravus, un tas ir labi. Šobrīd cilvēkam jau ir svarīgi nevis telpa un dizains – fokuss ir uz ēdienu. Vairs nav jāiet nozīmēties.*” Kvalitāte pāri kvantitātei un prestiža objektiem tika vairākkārt uzsvērti arī Andrejsalas sakarā, jo tur aptaujātie redzēja nevis prestiža ēkas vai masu produkciju, bet gan kvalitatīvam dzīves stilam piemērotus piedāvājumus.

RĪGA UN R. FLORIDAS „RADOŠĀ ŠĶIRA”

Nākotnes rīdzinieki, īpaši radošajās fokusa grupās un intervijās, tika aprakstīti arī kā „virtuālie” pilsētnieki”, kas, iespējams, nemaz nedzīvo Rīgā, bet gan sūta e-pastus no mājas citā Latvijas vietā vai ārzemēs, vai arī strādā no parka vai kafējnīcas Rīgā. Šādi mobili, „virtuāli” ir Ričarda Floridas (*Richard Florida*) radošo profesiju pārstāvji². Florida uzstāj, ka šie radošo profesiju pārstāvji ir pamatā ekonomikas augšupejai daudzās pasaules pilsētās un ka viņu dzīves vietas izvēli nosaka aktīvs, alternatīvs kultūras patēriņš pilsētā, kurā viņi dzīvo. Arī Rīgā šis apstāklis nav maznozīmīgs, kā apliecina viens no krievu valodas fokusa grupas dalībniekiem: „*Ja Rīgā nodarbojas ar grāmatu lasīšanu, to var darīt arī citur. Taču es esmu urbanizēts cilvēks un vēlos dzīvot Rīgā. Akciju tirgum arī varētu sekot jebkur, bet dzīvesveida un satikšanās iespēju dēļ izvēlētos Rīgu.*”

Runājot par kultūras patēriņu, Rīgā ir samērā plašs dažādu notikumu piedāvājums. Mārtiņš Sirmāis priecājas par plaukstošo pankroka vidi, Šervins Dāss, savukārt, par dažādību: „*Priekš mazas pilsētas ir pietiekami dažāds kultūras piedāvājums: indiešu ģitāras spēlmanis, Fado dziedātāja. Rīga ir mazāk homogēna, nekā es biju gaidījis.*” Tomēr Latvijā šobrīd trūkst paplašinātas kultūras izpratnes. Pārsvarā ar mākslu tiek saprastas tradicionālas vērtības, „augstā māksla”, kamēr pārējais tiek skatīts un uztverts subkultūras līmenī (pankroks, Andrejsala utt.). Alise Tīfentāle par dažādajām mākslas interpretācijām: „*Man liekas, ka Latvijā eksistē divas atsevišķas pasaules, divu veidu mākslas izpratne. Tradicionālās vērtības – mākslas galerija izstāda īstu mākslu, nāk skatītāji, pērk. Otra – Berlīnes tipa „alternatīvā” pasaule. Andrejsala ir tā otrā.*” „Īstās” mākslas pasaule Rīgā un Latvijā var būt elitāra un līdzīgi citām sabiedriskām struktūrām ir diezgan noslēgta ienācējiem. Alise Tīfentāle to raksturo šādi: „*Noteikts loks, nosacīta cilvēku grupa, kam piemīt noteikta vara vai ietekme, kuras viedoklis veido to, kas ir īstais mākslinieks vai neīstais. Prese, televīzija lielos apjomos ietekmē sabiedrisko domu. „Rīgas siltuma” sajūta.*” Līdz ar to alternatīvās subkultūras nereti ir tas veids, kā nonākt vispārējā kultūras vidē ar savu produktu, nelaužoties aizslēgtajās „īstās mākslas” durvīs.

² R. Florida sadala radošās profesijas super-radošajās kodola profesijās, ko veido profesijas saistībā ar IT (datoru) un matemātiku, arhitektūra un inženieru profesijas, humanitārās, fiziskās un sociālās zinātnes, izglītība, apmācība, bibliotēkas, māksla, dizains, izklaide, sports un mediju profesija, un radošajos profesionāļos, kas ir menedžeri, biznesa un finansu operāciju profesiju pārstāvji, juristi, Veselības praktiķi un tehnologi, vairumtirgotāji un tirgošanās menedžeri. Florida, R., *The Rise of the Creative Class*, Basic Books, New Work, 2002, 328